

اقدامات کاردرمانی برای توان‌بخشی پیش‌حرفه‌ای و حرفه‌ای کودکان دارای اختلال طیف اتیسم

سینا توکلی* / کارشناس ارشد مدیریت توان‌بخشی / دانشکده توان‌بخشی / دانشگاه علوم پزشکی ایران
سیدمحمدعلی میری / دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی

چکیده

زمینه: دانش‌آموزان دارای اختلال طیف اتیسم به دلیل داشتن مشکلاتی در زمینه مهارت‌های اجتماعی و تحصیلی و تداوم این مشکلات تا بزرگسالی، در زمینه اشتغال نیز با دشواری‌هایی از قبیل اخراج، درآمد پایین و مشکلات هیجانی و رفتاری مانند عزت‌نفس پایین، افسردگی و پرخاشگری مواجه می‌شوند. هدف از این پژوهش ارائه راهکارهایی برای توان‌بخشی پیش‌حرفه‌ای و حرفه‌ای به معلمان کودکان دارای اختلال طیف اتیسم بود.

نتیجه‌گیری: به دلیل این‌که معلمان مرجع آموزشی دانش‌آموزان دارای اختلال طیف اتیسم هستند، بنابراین با رابطه تنگاتنگ با کاردرمان‌ها می‌توانند در انطباق بهتر این افراد با محیط روزمره زندگی و اشتغال به آن‌ها کمک کنند. از این‌رو، به معلمان پیشنهاد می‌شود با تکیه بر مهارت‌های زندگی، تحصیلی، حس‌لمسی، عمقی و بینایی، ایجاد موقعیت‌های طبیعی برای آشنا کردن و کاهش استرس، برنامه‌های منظم، تکیه بر درک جزئیات و هیجانات، هوش‌بهر غیرکلامی، درک زبانی و زبان بیانی و کارکردهای اجرایی به کودکان دارای اختلال طیف اتیسم در انطباق بهتر کمک کنند.

واژه‌های کلیدی: کاردرمانی، توان‌بخشی، پیش‌حرفه‌ای، حرفه‌ای، کودکان دارای اختلال طیف اتیسم

مقدمه

متفاوت است. به همین دلیل بزرگترین چالش معلم‌ها و مربی‌ها، پاسخ دادن و انطباق برنامه‌های آموزشی با ویژگی‌های منحصر به فرد کودکان دارای اختلال طیف اتیسم است (۳).

افراد دارای اختلال طیف اتیسم دارای نقاط ضعف و قوتی هستند که با برنامه‌ریزی می‌توان در آینده شغلی آن‌ها تاثیر مهمی گذاشت. اگرچه افراد با اختلال طیف اتیسم، دارای مشکلات یادگیری نیز هستند اما حدود یک‌چهارم تا یک‌پنجم آن‌ها دامنه هوش‌بهر عادی دارند (۴). در واقع این افراد با وجود داشتن مشکلاتی در زمینه ارتباط اجتماعی، توانمندی‌هایی نیز در حیطه‌هایی از قبیل ریاضیات، رایانه، مهارت‌های دیداری-حرکتی و حافظه برای به یادسپاری داده‌ها و حقایق دارند و ویژگی‌هایی از قبیل صداقت، قابلیت اعتماد و توجه به جزئیات؛ توانایی‌های ویژه‌ای در این افراد هستند که در محیط کاری ارزشمند به حساب می‌آیند (۵).

اختلال طیف اتیسم^۱، نوعی اختلال عصبی-تحوالی است که با نقص در ارتباطات اجتماعی و تعاملات اجتماعی و رفتارهای کلیشه‌ای و تکراری مشخص می‌شود. نشانه‌های این اختلال پیش از ۳ سالگی بروز می‌کند. میزان بروز این اختلال در پسران ۴ تا ۵ برابر بیشتر از دختران است (۱). با توجه به منابع تشخیص اختلال اتیسم، تعداد افراد دارای اختلال طیف اتیسم در موقعیت‌های آموزشی رو به افزایش است (۲).

به دلیل این‌که افراد دارای اختلال طیف اتیسم نشانگان مختلفی را در ملاک‌های تشخیصی بروز می‌دهند، هر کودک دارای اختلال طیف اتیسم در نشانگان، نقاط قوت و نیازهای ویژه خود منحصر به فرد است و پاسخ‌دهی آن‌ها به مداخله‌های بهنگام نیز

1. Autism Spectrum Disorder (ASD)
* Email: sinatavakoli@live.com

نقش کاردرمانی در توان بخشی

در یک پژوهش طولی که روی ۱۲۰ فرد دارای اختلال طیف اتیسم صورت گرفته بود، بیش از ۹۰ درصد این افراد شغلی نداشتند و مستقل نبودند (۷). در واقع افراد دارای اختلال طیف اتیسم کمترین نرخ مشارکت در اشتغال و بالاترین عدم میزان مشارکت را نسبت به سایر اختلال‌ها دارند، همچنین آسیب در مهارت‌های عملکردی با نداشتن شغل در دوران بزرگسالی مرتبط است (۸).

کودکان سنین مدرسه دارای اختلال طیف اتیسم نیاز به دریافت خدمات و یادگیری مهارت‌های زندگی دارند که به آن‌ها برای انتقال به موقعیت‌های کاری و آموزش‌های بعدی کمک کند (۲). پژوهش‌های متعدد و به ویژه راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی^۱ بیان کرده‌اند که افراد دارای اختلال طیف اتیسم در حس‌ها دچار مشکل هستند که این مشکلات بیشتر در زمینه بیش‌حسی و کم‌حسی است و به دنبال تحریک حسی^۲ هستند و محیط اطراف فرد در میزان و شدت این مشکلات عامل مهمی به حساب می‌آید (۹).

برنامه پل، نوعی برنامه مبتنی بر مشارکت در جامعه است که برای افراد دارای کم‌توانی ذهنی، ناتوانی یادگیری و اختلال طیف اتیسم تهیه شده و هدف آن کمک به افراد یاد شده در زمینه رسیدن به تحصیلات بالاتر و موفقیت‌های شغلی است. این برنامه روی موضوعات تحصیلی از جمله نوشتن، خواندن و مهارت‌های مطالعه تمرکز دارد. از این برنامه می‌توان برای کمک به موفقیت‌های شغلی دانش‌آموزان دارای اختلال طیف اتیسم استفاده کرد (۱۰).

در پژوهشی طولی که به بررسی مشکلات حسی و تاثیر آن روی رفتارهای انطباقی پرداخته بودند، به این نتایج رسیدند که فیلتر کردن شنوایی در کودکان دارای اختلال طیف اتیسم با نارسایی در کارکرد اجتماعی و گفتار و مشکلات حسی در بویایی و چشیدن با مشکلات در غذا خوردن مرتبط است که لزوم مداخله بهنگام و توجه معلمان مدارس به این نکته در آموزش

از جمله مشکلات افراد با اختلال طیف اتیسم می‌توان به دشواری‌هایی در مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی اشاره کرد که یکی از مشخصه‌های اصلی اختلال طیف اتیسم به حساب می‌آید و نقطه قوت آن‌ها در ریاضیات سطح بالا، مهارت‌های رایانه‌ای یا مهارت‌های حافظه است و ویژگی‌های شخصیتی از قبیل صداقت، قابلیت اعتماد و پافشاری برای انجام کار دارند که می‌تواند برای کارفرمایان با اهمیت و قابل احترام باشد. همچنین یکسری توانایی مثل رعایت ترتیب، جمع‌آوری و تمیز کردن دارند که می‌تواند در محیط کار مفید باشد. با وجود این، همه این مهارت‌ها و توانمندی‌ها با چالش‌هایی همراه هستند که افراد دارای اختلال طیف اتیسم باید با آن‌ها روبه‌رو شوند و مهارت‌هایی از قبیل از خودارزیابی، بلوغ کاری و تاحدی برنامه‌ریزی برای آینده را برای مقابله با آن‌ها یاد بگیرند (۶).

به طور کلی انتخاب‌های شغلی برای افراد دارای اختلال طیف اتیسم به دلایلی محدود است که از جمله این دلایل می‌توان به ارتباط کلامی و غیرکلامی آسیب‌دیده، مهارت‌های اجتماعی محدود، پاسخ غیرعادی به محرک‌های حسی و چالش‌های رفتاری از قبیل پرخاشگری، بیش‌فعالی، خودزنی، توجه ضعیف به تکالیف و فریاد زدن اشاره کرد که با بهبود در این محدودیت‌ها می‌توان به پیدا کردن شغل مناسب امید داشت (۵).



1. Diagnostic and Stoical Manual of Mental Disorder (DSM-5)

2. Hyperresponsive, Hyporesponsive and Sensory Seeking

در پژوهش وهمن و همکاران میانگین سنی افراد دارای اختلال طیف اتیسم در انگلستان که تحت دوره حرفه‌آموزی برای اشتغال قرار گرفته بودند، ۱۳/۱ سال و هوش‌بهر کلامی ۱۰۴/۱ و هوش‌بهر عملکردی ۹۸/۸ بود و میانگین مدت زمان یافتن کار از ۶ ماه تا ۲۳ ماه به طول انجامیده بود. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که حدود دوسوم افراد دارای اختلال طیف اتیسم با هوش‌بهر عادی که در فرآیند حرفه‌آموزی حضور داشتند، توانستند شغلی برای خود پیدا کنند (۱۵). نتایج پژوهش دیگری نشان داده است که ۸ درصد از نمونه پژوهش هوش‌بهر غیرکلامی زیر ۸۰ دارند، ۱۰ نفر درک زبانی زیر ۱۲ سال دارند و ۲۶ نفر زبان بیانی زیر ۱۲ را دارند، در حالی که رضایت شغلی بین همه شرکت‌کنندگان بالا نبود و این نتایج به معلمان در به‌کارگیری و جهت‌دهی برنامه‌ها می‌تواند کمک کند (۱۶).

نتایج پژوهش ویلامیسار و هوگس نشان داده است که کارکرد اجرایی رابطه مستقیمی با زندگی واقعی و شغل افراد دارای اختلال طیف اتیسم دارد، زیرا تجربه کاری در مشاغل متنوع تاثیر قابل توجهی بر بخش بزرگی از متغیرهای کارکرد اجرایی (ظرفیت فضایی، ظرفیت طول یادآوری، حافظه فعال، راهبرد و برنامه‌ریزی) دارد. بنابراین با داشتن تمرین‌های مرتبط با کارکرد های اجرایی می‌توان انتظار داشت افراد دارای اختلال طیف اتیسم شغل بهتری را در آینده پیدا کنند و مشکلاتشان در آن شغل کاهش یابد (۱۷).

برای انتقال بهتر مفاهیم و یاددهی اثرگذار به افراد دارای اختلال طیف اتیسم در دوران تحصیل که بعد بتوانند این مفاهیم را در موقعیت‌های واقعی زندگی و همچنین در زمینه شغلی تعمیم دهند، نقش بازی کردن، تمرین‌های رفتاری و کاردرمانی بسیار مهم و برجسته است (۱۸).

نتیجه‌گیری

اختلال طیف اتیسم نوعی اختلال عصبی- تحولی است که از حدود ۳ سالگی نشانه‌هایش آشکار می‌شود و

و کار با کودکان دارای اختلال طیف اتیسم را نشان می‌دهد (۱۱). در همین راستا پژوهش‌ها نشان داده‌اند که فضای ناآشنا موجب بروز مشکل‌های شدید در رفتار حسی کودکان دارای اختلال اتیسم می‌شود و در مقابل محیط‌های آشنا موجب تسهیل شکل دادن به فعالیت‌های روزانه او می‌شود (۱۲).

همچنین در پاسخ به محرک‌های اجتماعی، رفتارهای کم‌حسی در افراد دارای اختلال طیف اتیسم در مقایسه با سایر افرادی که اختلال‌های رشدی دارند یا دارای رشد معمولی هستند، شیوع بیشتری دارد (۱۳). افزون بر این، در پژوهش بارن کوهن و همکاران (۱۴) مشخص شد افراد دارای اختلال طیف اتیسم در تکالیفی که نیازمند سیستماتیک بودن و درک جزئیات است، خوب عمل می‌کنند و برعکس در تکالیفی که نیازمند فهم وضعیت ذهنی، درک هیجانی و صمیمیت است، با دشواری روبه‌رو هستند. با توجه به این موضوع، معلمان در کلاس‌های درسی خود بهتر است روی جنبه‌هایی که افراد دارای اختلال طیف اتیسم نقاط قوت‌شان حساب می‌شود، کار کنند تا آن‌ها را برای زندگی آینده و یافتن شغل بهتر آماده کنند.

با به دست آوردن اطلاعات بیشتر در مورد اختلال طیف اتیسم و درک بهتر آن توسط مشاوران بازپروری شغلی می‌توان موقعیت شغلی بهتری که مطابق با نیاز جامعه و فرد است به آن‌ها معرفی کرد که این امر از طریق معلمان صورت می‌گیرد و این هماهنگی بهتر بین نیازهای شغلی و نیازهای فرد به افزایش ساعت‌های کاری و میزان دریافتی بیشتر توسط فرد دارای اختلال طیف اتیسم کمک می‌کند (۲).



تاکید بر درک جزئیات که از نقاط قوت و توانمندی‌های این کودکان است، اشاره کرد. همچنین تاکید برنامه‌های آموزشی بر مولفه‌های هوش‌بهر غیر کلامی، درک زبانی و زبان بیانی (۱۴)، تاکید بر کارکرد اجرایی به ویژه (ظرفیت فضایی، ظرفیت طول یادآوری، حافظه فعال، راهبرد و برنامه‌ریزی) برای کودکان با اختلال طیف اتیسم اهمیت ویژه‌ای دارد (۱۷). معلمان دانش‌آموزان دارای اختلال طیف اتیسم با استفاده از این راهنمایی و راهکارها و توجه کردن به آن‌ها در امر آموزش و گرفتن کمک و راهنمایی از کاردرمانگران می‌توانند مشکلات متعدد هیجانی و رفتاری دانش‌آموزان دارای اختلال طیف اتیسم را در آینده کاهش دهند و افزون بر کاهش مشکلات مرتبط با اشتغال این افراد، ظرفیت زندگی مستقل آتی آن‌ها را نیز افزایش دهند.

تا بزرگسالی ادامه می‌یابد. هدف این مقاله ارایه راهنمایی به معلمان دانش‌آموزان دارای اختلال طیف اتیسم بود تا آن‌ها بتوانند با ارایه راهکارهای کاردرمانی و برنامه‌های پیش حرفه‌ای و حرفه‌ای به انطباق بهتر افراد دارای اختلال طیف اتیسم با محیط اشتغال و زندگی در آینده کمک کنند. از جمله راهکارهایی که پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند می‌توان به آموزش مهارت‌های زندگی (۲)، تاکید کردن بر مهارت‌های تحصیلی (خواندن و نوشتن) و مهارت‌های تحصیلی در دوران مدرسه (۹)، کار کردن روی حواس این دانش‌آموزان به ویژه حس لامسه، عمقی و بینایی (۹، ۱۳، ۵ و ۱۱)، ایجاد موقعیت‌های طبیعی برای آشنا کردن دانش‌آموزان با موقعیت طبیعی و شبیه محیط‌های کار متعدد به منظور کاهش استرس این دانش‌آموزان (۲ و ۱۸) و ارایه برنامه به صورت منظم با

References:

1. American Psychiatric Association. (2015). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. (5th ed). Washington, DC: author.
2. Cimera, R.E. & Cowan, R.J. (2009) ' The Costs of Services and Employment Outcomes Achieved by Adults with Autism in the US' . The national autistic society. 13.3 285-302.
3. Cowan, R.J. & Allen, K.D. (2007) ' Using Naturalistic Procedures to Enhance Learning in Individuals with Autism: A Focus on Generalized Teaching Within the School Setting', Psychology in the Schools 44: 701-16.
4. Pozner, A. & Hammond, J. (1993). An Evaluation of Supported Employment Initiatives for Disabled People. Employment Department, Research Series 17.
5. Mawhood, L. & Howlin, P. (1999). The Outcome of a Supported Employment Scheme for high Functioning Adults with Autism or Asperger Syndrome. The National Autism Society. 3. 3. 229-254.
6. Capo, L., (2000). Autism. Employment, and the role of occupational therapy. Autism and employment. 201-207.
7. Bellstedt, E., Gillberg C., & Gillberg, C. (2005). Autism after adolecen: population-based 13- to 22 year follow up study of 120 individuals with autism diagnosed in children, Journal of Autism and developmental disorders, 35, 351-360.
8. Shattuck, P. Narendorf, S., Cooper, B., Sterzing, P., Wanger, M., and Taylor, J. (2012). Postsecondary Education and Employment Among Youth with an Autism Spectrum Disorder. Pediatrics. 129.

- 1042-1049.
9. Kirby, A, Boyd, B, Williams, K, Faldowski, R and Baranek, G. (2016). Sensory and Repetitive behaviors among children with autism spectrum disorder at home. *Autism*. 1-13
 10. Schindler, V., 2014. Community Engagement: Outcomes for Occupational Therapy students, Faculty and Clients. *Occup. Ther. Int* 21. 71-80.
 11. McCormick, C. Hepburn, S. Young, G. and Rogers, S. (2015) ' Sensory Symptoms in children with Autism Spectrum Disorder, Other Developmental Disorders and Typical Development: A Longitudinal Study' *Autism*. 1-8.
 12. Tylor JL, Seltzer MM. Developing a vocational index for adults with autism spectrum disorders. *J Autism Dev Disord*. 2012; 42(12): 2669-79. PubMed Central PMCID: PMC 3484183.
 13. Hendricks D. Employment and adults with autism spectrum disorders: challenges and strategies for success. *Journal of Vocational Rehabilitation*. 2010; 32(2): 125-34.
 14. Baron-Cohen S, Ashwin E, Ashwin C, et al. (2009) Talent in autism: Hyper-systemizing, Hyper-attention to detail and sensory Hypersensitivity. *Philosophical Transactions of the royal society of London series B: Biological sciences* 364(1522): 1377-1383.
 15. Wehman, P. & Kregel, J. (1985). A Supported Work Approach to competitive Employment for Individuals With Moderate and Severe Handicaps. *The Journal of the Association for parents with severe Handicaps*. 10; 3-11
 16. Howlin, P. ;Alcock, J. &Burkin, C. (2005). An 8 year follow up of a specialist supported employment service for high-ability adults with autism or Asperger syndrome. *The national autistic society*. 9. 5. 533-549.
 17. Villamisar, G., and Hughes C,. (2007). Supported employment improves cognitive performance in adults with autism. *Journal of intellectual Disability Research*. 51. 2. 142-150.
 18. Kessissoglou, S, & Farrell, P. (1996). Supported Employment: problems and Possibilities. Paper Presented at the Conference of British Institute of learning Disabilities, Swansea, 19 September.